

ԲԱՆԱՄԻՐԱԿԱՆ

ՆՈՐԱՅՐ ԲՅՈՒՋԱՆԴԱՅՈՒ ԱՆՏԻՊ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Հրատարակության ենք ներկայացնում ակամավոր հայագետ, բառարանագիր Նորայր Բյուզանդացու (1845-1915 թթ.) անտիպ մամակները, որոնք բովանդակում են հայագիտական հարցեր և հասցեագրված են Ֆ. Մուրատին, Ն. Ակիմյանին, Ա. Բաբախանյանին (Լեո), Ե. Տեր-Մինասյանին և Տիրայր վարդապետին (Ռետազայում՝ եպիսկոպոս):

Բնագրերը պահվում են Մաշտոցի անվան Մատենադարանի արխիվում, Ն. Բյուզանդացու և Տիրայր վարդապետի համանուն ֆոնդերում:

ԳՈՀԱՐ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

24 դեկտեմբեր 1906

Մեծապատիւ Տեր Ֆրէտէրիք Մուրատ.

Յոյժ շնորհակալ եմ «Յայտնութեանն Յովհաննու. Հին հայ թարգմանութիւն» պատուական մատենադր՝ զոր ընկալայ յ'12 ամսոյս միջնորդաւ Բազմավիպի Մեծ. խմբագրութեան: Յօրինակին, զոր բարեհաճ էք մօտիւրել ինձ՝ կը պակասի «Ներա-

ծուրթին»-ն. եթե զայս եւս շնորհ ընէք յղել՝ կը լրանայ օրինակս, եւ ես երխտապարտ կը մնամ ձեզ:

Վաղուց ի վեր Հայ մամուլն ընծայած չէր մեզ մատենիդ. նման ընտիր աշխատութիւն, ընտիր ամենայն մասամբք: Ի սրտէ կը խնդակցին ձեզ: Արժանի է խնամքով ուսումնասիրելու:

Ես դժուարին հիւանդութեամբ կը տառապիմ, եւ երբ փոքր ինչ կը հանգստանամ՝ կը զբաղիմ Նահապետ Քուչակի Սիրոյ բանաստեղծութեամբք, զորս կը փափագիմ հրատարակել: Յայսօր հազիւ կարողացայ վեր ի վերոյ ակնարկել ի գեղեցիկ աշխատութիւնդ, եւ ահա կը փութամ հաղորդել ձեզ փոքրիկ տեղեկութիւն մի: Գրած էք յերես 166 ծանօթութեանդ. «Զարտակ, որչափ գիտեմ, ո՛չ ուրեք գտանի ի համօրէն յայտնի մատենագրութիւնս մեր»: Ես իսկ չ'անգիտանայի Զարտակ. բայց ծանօթ էր ինձ Զերդակ, որ նոյն է, յ'Ընդարձակեալ Աշխարհացոյցէ Մովսէսի Խորենացոյ, Ս. Ղազար, 1881, երես 46. «Սիւնիկիս, որ է Ծեմք...: Ունի ... քրքումս անբաւս, մինչ զի հեծեալ ոք ի սպիտակ գերդակ ձիով, սպիտակ բազէիւ երթեալ, յ'որս՝ դառնայ դեղնացեալ ամենեւին»: Սակայն խանգարեալ թուի ինձ տեղիդ. աշխարհագիրն ըսել կ'ուզէ կարծեմ թէ «Քրքմաստաններու միջէ՞ն սպիտակ ձիով եւ սպիտակ բազէիւ յորս գնացող հեծեալն՝ կը դառնայ գերդակ ձիով (եւ գերդակ բազէիւ)՝ դեղնացեալ ամենեւին»:

Մ'նամ խորին մեծարանօք

յւ. ծ. Նորայր

Հասցէս է.

Monsieur Frédéric Murad
Au Couvent Arménien de Saint Jacques
Jerusalem
(Palestine)

Առաքելական Աթոռ Ս. Յակոբեանց

18 յունիս 1908

Մեծարգոյ Բ. Ներսէս Ակիմեան,

Հիւանդ էի եւ եմ տակաւին, ու չկարացի ո'չ վաղագոյն պատասխանել Ձեր Ապրիլ 2ի նամակին, ո'չ շնորհակալ ըլլալ փետրուարի 16ին գրութեանս հրատարակութեանն համար ի մայիսի ամսաթերթիդ:

Թողլով լաւագոյն ժամանակի հաղորդել Ձեզ ինչ ինչ «ծայթ»երու մասին, նշանակեմ յիմ յարդարեալ Ուխտանիսէ զուղղելիսն ի հատուածին 14դ երեսին՝ զոր ի մէջ բերած էք յերես 112ա ապրիլի Հանդեսիդ.

- «Որք բազմակե[ա]ցք (ո'չ «բազմակիցք») եւ որք միայնակեանցք». [=«Վասն միայնակեաց եւ բազմակեաց եղբարց». Վարք հարանց, Հ. Բ. յ'30. զթոյի ուղիղ բազմակեաց ի Նոր Հայկազեանին.- «Վարք միանձանց եւ բազմակեաց կրանաւորաց». Սո. Ասողիկ, Գ. Է. վերնագիր. 171=փոխանակ բազմակեաց՝ Եւագրի թարգմանիչն ըսած է խառնակեաց յերես 27, զոր չեմ սիրեր, զի կարէ շփոթել ընդ խառնակեցիկ Ոսկեբերանի Մեկն. Մատթէի, Գ. 34. Ժ. 144: (Յաւելլի էր աստէն. Քան զ«խառնակեաց», եւ նոյն իսկ քան զ«բազմակեաց», ընտրելագոյն կը համարիմ՝ զ«Միաբանակեաց»՝ որ յաճախութեամբ կը գտնուի ի Վարս Հարանց: Տես եւ Cénobite յիմ Գաղղիերէն-Հայերէն բառագիրս):

- «Ջարինակ ցուցանել[ի] զարութեանն Աստուծոյ». [= «Արինակ ցուցանելի». Եւս. եկեղ. Ա. գ. 35. Է. 39. Գ. դ. 150, ուր սխալ է ցուցանել 'ի. գ. 156. եւ ա'յլ եւթն անգամ ի նմին գիրս= մետասան վկայութեանդ՝ Նոր Հայկազեանն ի բառն Օրինակ կը նշանակէ միայն զայն, որ կը գտնուի յերես 156 Գ. գ.]:

- «Եպիսկոպոսացն (եպիսկոպոսին) Գրիգորի»:

Յերես 114ա, ի ծանօթութեան, անշուշտ ուզած էք գրել «Ծայդան = Սիդոն, Ծայդանացիք = Սիդոնացիք»:

Ծատ վշտացայ, որ յետ 28 տարւոյ հրատարակութեան Հայկական Բառաքնութեանս՝ «Քերքէշ»ն (անդ, երեսք 124-126, թիւ 20) անգամ մի եւս բոյս կը կարծուի եւ կ'ուզուի ստուգաբանել ի պարսկերէնէ (ապրիլ, երես 121բ, թիւ 11):

Մաղթելով Ձեզ քաջողջութիւն՝ զոր ես չունիմ, եւ յարատեւ զօրութիւն, որ յիս հետզհետէ կը նուազի, մնամ մեծարանօք

Խ. Ծ. Նորայր

26 յունիս 1908

Մեծարգոյ Բ. Ներսէս Ակիմեան.

Երէկ հասաւ 24ի ազնիւ թողոթը, եւ ահա կը պատասխանեն իսկոյն, զի ախորժելի է ինձ գրաւոր տուրեառութիւնն Ձեր հետ, նոյն իսկ հիւանդոտ վիճակիս մէջ. բայց ստիպեալ եմ գրել կարճ ի կարճոյ, մինչդեռ եթէ ես ըլլայի ի Վիեննա կամ Դուք ի Վիեննոյ՝ անբաւ բան կը լսէիք յինէն:

Եթէ յամսաթերթիդ յովիսի պիտի հրատարակէք, զոր ինչ գրեցի «Բազմակեաց» եւ «Խառնակեաց» բառերուն մկատմամբ, խնդրեմ լրացնէք զայն ըստ յաջորդիդ.

«... զի կարել շփոթել ընդ Խառնակեցիկ Ոսկեբերանի, Մեկն. Մատթէի, Գ. 34, Ժ. 144: Բան զ«Խառնակեաց», եւ նոյն իսկ քան զ«Բազմակեաց», որ եւ այս կարել շփոթիլ ընդ Շատակեաց Ազաթանգեղի յերես 181 (արդեամբք ալ «Բազմակեաց» գործածուած է ի Վանական վարդապետէ եւ ի Վարդանայ Արեւելացոյ իբր Շատակեաց, երկայնակեաց) ընտրելագոյն կը համարիմ զ«Միաբանակեաց»՝ որ յաճախութեամբ կը գտնուի ի Վարս Հարանց: Արդէն իմ Գաղղիներէն-Հայերէն Բառագրոց մէջ, ի բառն Cenobite իբր խոտան բառեր, յիշած եմ թէ՛ զ«Բազմակեաց», եւ թէ՛ զ«Խառնակեաց»:

Պետրոսի Թուղթն (Գիրք թղթոց, 99-107) թուի ինձ Պետրոս Թափչի Ամտիոքացոյ (ո՛չ Շամրախօսին Աղեքսանդրացոյ). եւ թերես յայն կ'ակնարկուի նոյն գրոց մէջ. յերես 126, տող 7 ի ստորէ, «Թուղթն Պետրոսի Ամտիոքացոյ»:

Ուրիս կ'ըլլամ, եթէ զիմ չնչին գրութիւնս, որ կը պահուիմ առ Ձեզ, պիտանի եւ օգտակար համարիք ու ի կիր առնուք:

Ջարմացեր էք, որ 40 տարի յառաջ՝ յինէն ի Բազմավեպի հրատարակեալ Զիաբութիւնն՝ իբրեւ նորագիտ (!) ինչ հրատարակեցաւ երկրորդ անգամ նոյն Բազմավեպին մէջ, եւ ո՛րչափ գիտնականօրէն, ո՛րչափ հմտօրէն կը յաւելում եւ: Բայց ըսի վերագոյն, որ եթէ ես ի Վիեննա ըլլայի կամ Դուք ի Վիեննոյ՝ անբաւ բան կը լսէիք յինէն: Տգիտութիւնն «դարիւ եւ դարիւ» կը հոսի այժմ ի Դոմանոցին Ս. Ղազարու:

Քննադատօրէն յարդարած եմ զամենայն հրատարակեալ Մատենագրութիւնս Նախնեաց, բաց ի քանի մի հին տպագրութեանց, զորս անկարելի եղաւ ինձ ստանալ: Մտադիր կը պատասխանեմ Ձեր ո՛ր եւ է հարցուածոց, բաւական է, որ հիւանդութիւնս չարգելու:

Ստորին Հայերէնի «Մկրատ» բառն (Հանդէս Ամսօրեայ, յունիս, 186թ) արաբերէն «Մըգրուզ»ն է. եւ այս ստուգաբանութիւն՝ միայն իմս չէ:

Բազում սիրով եւ մեծարանօք

Ձերդ Նորայր

Յանձնեցի յ'9 յունիսի 1909 թ. Սիմոնի
Երեմեան, որպէս զի յղէ առ Ա. Բաբախանեան

9 յունիս 1909

Մեծապատիւ տէր

Առաքել Բաբախանեան.

Ապրիլի 13ին ընկալայ ի պատուական թ. Սիմոնի Երեմեան զՁեր մարտ 20ի (թ. տ.) նամակն ի Տփղիսէ: Ներեցէք, որ այսչափ յապաղեցի զպատասխանն՝ հիւանդ պառկած ըլլալու պատճառաւ: Հագիւ քանի մի օր է, որ ելայ ցաւոց անկողնէս, եւ ահա կը փութամ մատուցանել Ձեզ զիմ ջերմ շնորհակալութիւնս, զի տ. Գր. Խալաթեանցի «Մնացորդաց Գիրք»ն, Ձեր շնորհիւ, հասաւ առ իս մայիսի 3ին, իսկ զՄարութայի «Արեւելեան Վկայս» արդէն իսկ ընդունած էի ի տ. Գալուստ Տէր-Մկըրտչեանէ ի 22 յունուարի: Կը մնան Ն. Մատի «Վարդանայ Առակք»ն, Իրեմէոսի եւ Կուզ Տիմոթէոսի մատենաքն յէջմիածնէ, զորս յուսամ ընդունիլ ազնիւ միջնորդութեամբդ:

Ծատ ուրախ եմ, տէ՛ր Բաբախանեան, որ յաջողէր է դժուարին սրագործութիւնն (opération) եւ բոլորովին ապաքինէր էք: Կը մաղթեմ ի սրտէ, որ միշտ վայելէք քաջողութիւն, զի Ձեր կեանքն թանկագին է Ազգիս համար: Իսկ ես երկուքուկէս տարիէ աւելի է, որ սաստիկ կը տանջուիմ, եւ երբ պիտի բժշկուիմ՝ չգիտեմ:

Ընդունեցէք, խնդրեմ, զիմ մեծարանաց եւ սիրոյ բարեւներս, եւ գիտցէք զիս

Ձերդ Նորայր

Առ Մեծապատիւ Տէր

Առաքել Բաբախանեան

ի Տփղիս

(Շնորհիւ Մեծարգոյ թ. Սիմոն Վ. Երեմեան)

7 դեկտեմբեր 1909

Մեծարգոյ թ. Ներսէս Ակիմեան.

Ի բովանդակութենէ Հանդեսիդ դեկտեմբերին, զոր ընկալայ երէկ առաւօտ, եւ զի չընկալայ տակաւին զողջոյն Գերյարգելի Առաջնորդիդ, կ'իմանամ, որ չէք ընդունած զիմ հոկտեմբերի 29ին թուղթն, զորոյ պատճէմն կը գտնէք ի ստորեւ: Կը յու-

սայի հրատարակեալ տեսնել ի դեկտեմբերի զԶաքարեայ Գնունեցոյ Տաղն, զոր անտարակոյս կը հրատարակէիք՝ եթէ հասած ըլլար առ Զեզ իմ նախընթացն:

Կը խնդրեմ. որ բարեհաճիք յղել ինձ զընթոփնականութիւնս Տաղիցն «Այբն ասէ՛ այսօր ըմբեմք. Բենն ասէ՛ բերէք գինի» (Տաշեան, Յուցակ, երեսք 795բ - 796ա, համար 13), եւ «Այբն ասէ՛ ապրի թագաւոր շատ ժամանակ. Բենն ասէ՛ բարի թագաւոր մեզի յերակ» (անդ, երես 795ա, համար 8):

Ծնորի ըրէք պատասխանել ինձ անյապաղ: Զընթոփնականութիւնս երկու Տաղիցն կարէք յղել ինձ ուրիշ անգամ:

Աւասիկ Պատճէն հոկտեմբեր 29ի նամակիս.

(Ընթոփնակեցի լրիւ զիմ նամակն հոկտեմբեր 29ի):

(Ն. Բիզանդացի)

17 դեկտեմբեր 1911

Մեծապատիւ

Երուանդ վարդապետ Տէր-Մինասեանց.

Ամսոյս 12ին ընկալայ զՁեր պատուական երեք նուէրներն, Տիմոթէոս Կուզ, Իրենիոսի Յոյցք, Իրենիոսի Ընդդէմ Հերձուածոց: Անչափ շնորհակալ եմ:

Հայերէն մատենագրութեան համար յոյժ կարեւոր եմ երեք հրատարակութիւնքդ ալ, եւ մեծ է Ձեր արդիւնքն: Մասնատրապէս խնդակից եմ Զեզ եւ մեծ. Տէր-Մկրտչեան Կարապետ վարդապետին, որ զայնպիսի դժուարընթեռնի ձեռագիր Տիմոթէոս Կզուն կրցէր էք յաջողութեամբ ընթեռնուլ: Խնդրեմ զիմ շնորհակալութիւնս հաղորդէք նա եւ Կարապետ վարդապետին:

Փոքրիկ տեղեկութիւն մի տամ Զեզ: Յիրենիոսի Յոյցքն, երես 55, համար 77, գրեալ է. «Դարձեալ ասէ յերկոտասան մարգարէսն. «Եւ կապեալ զնա մատուցին ընծայ թագաւորին»: Զտեղի վկայութեանդ նշանակած չէք, անգիտացած է եւ Harnack յիւր գերմանական թարգմանութեանն, յերես 42, որ եւ կը հարցնէ ի ծանօթութեան 4. «Wo?»: Արդ՝ վկայութիւնդ է ի մարգարէութենէն Ովսէի, Ժ. 6. «եւ զնա յԱսորեստանեայս կապեալս տարցին պատարագ արքային Յարիմայ», որ ի Կիրդի Կոչումն ընծայութեան, ԺԳ. 248, թարգմանեալ է «կապեցին զնա, եւ տարան պատարագ թագաւորին Յարիմ»:

Վստահ ի Ձեր բարեսիրութիւն՝ կը համարձակիմ խնդրել որ - եթէ կարելի է - շնորհ ընէք հայթայթել ինձ եւ զԱնանեայ Նարեկացոյ Խոստովանութիւնն, զոր կարծեմ հրատարակեց պատուականն Գալուստ Տէր-Մկրտչեան: Ծատ կը ցափմ,

որ չունիմ ո՛չ գԱռական Վարդանայ՝ զորս հրատարակեց Ն. Մառ, եւ ո՛չ զՀանդէս Հայագիտութեան Ժինկի:

Եթէ Տ. Կարապետ Կոստանեանց լԱղեքսանդրապոլ է՝ խնդրեմ ողջունէք լինէն: Անցեալ տարւոյ մարտի 8ին ընկալալ զիր Գրիգոր Մագիստրոսի Թղթերը, եւ փութացալ յայտնել մամակաւ զիմ շնորհակալիս: Նամակս՝ որ յանձնարարեալ չէր՝ ուղղած էի լԱղեքսանդրապոլ: Չգիտեմ, հասա՞ւ յիր ձեռս, թէ ոչ, զի չընկալալ զպատասխանին:

Մաղթելով ուսումնասէր եւ ազնի վարդապետիդ քաջողջութիւն, եւ յուսալով, որ կը շարունակէք տալ մեզ եւ ա՛յլ գիտնական հրատարակութիւնս նախնեաց Մատենագրութեանց, մնամ ջերմ շնորհակալութեամբք եւ խորին մեծարանօք

Նորայր

B. Erwand Vardapet Ter-Minassiantz

Alexandrapol (Russie)

Վեներտիկ, 22 դեկտեմբեր 1911

Մեծապատիւ Տիրայր Վարդապետ.

Ընկալալ զՁեր քարտէսն հոկտեմբեր 12ի ի Finme քաղաքէ: Յուսամ ի Քիշնելէր այժմ, ողջ առողջ եւ հանգիստ:

Երուանդ վարդապետ յոեց ինձ լԱղեքսանդրոպոլէ զՏիմոթէոս Կուզն, զիրենհոսի Յոյցք եւ Ընդդէմ Հերձուածոց, որ հասան առ իս յ'12 ամսոյս: Յոյժ շնորհակալ եմ Ձեր ազնի միջնորդութեան եւ մնամ ամենայն մեծարանօք

Նորայր

Néandre de Byzance Norayr

Sant Angelo

Pont dei Frati, 3536 # P

Venise (Italie)

17 մարտի 1912

Մեծ. Բ. Ներսէս Ակիմեան.

Ընդ 3 ամիս յառաջ, դեկտեմբերի 17ին, խնդրեցի քարտիսիւ, որ յղէք ինձ զ«Յուշարձան»ն կիսակաշի կազմիւ, խոստանալով հատուցանել 45 փրանկ ի սկիզբն փետրուարի: Ընդ 3 ամիս յառաջ, դեկտեմբերի 16-17ին (նամակդ հասաւ առ իս 18ին), Դուք ալ գրեցիք ինձ՝ որ կը յուսայիք, թէ «Յուշարձան»ն յունուարի սկիզբները լոյս կը տեսնէ, եւ թէ «երբ ասարտի ամբողջ գործոյն տպագրութիւնը, պիտի յղէք ինձ քանի մը տասնեակ» իմ յօդուածէս, որ «տպագրուած է արդէն»: Անցան 3 ամիսներ, եւ ի խոստացեալ «քանի մը տասնեակ» օրինակաց յօդուածիս եւ ոչ իսկ մի օրինակ ընդունեցայ. չընդունեցայ նոյնպէս զ«Յուշարձան»ն:

Այս երկրորդ անգամ կը խնդրեմ, որ բարեհաճիք յղել ինձ իսկոյն զ«Յուշարձան»ն, կիսակաշի: Կը հատուցանեմ 45 փրանկ ի 15 առաջիկայ ապրիլի: Բայց եթէ հարկ է, որ անվրէպ կանխիկ հատուցանեմ զգինսն, թո՛ղ մնայ գործն:

Նորայր

Վենետիկ, 15 յունիս 1912

Մեծապատիւ

Տիրայր վարդապետ.

Ընկալայ զքարտէսդ 12/25 փետրուարի: Ծառ շնորհակալ եմ, որ աշխատութիւն յանձն առնելով կը բարեհաճիք հայթայթել ինձ զՎարդանայ Առակներն եւ զԱնահայ Նարեկացոյ Խոստովանութիւնն:

Յղեցի Ձեզ այսօր զիմ «Քննութիւն Մալխասեան հրատարակութեանց Ազատագեղոսի եւ Ղազարայ Փարպեցոյ», որ լոյս տեսաւ ի «Յուշարձան»ի Մխիթարեանց Վիեննայ: Կ'ուզէի յղել եւ առ Կ. Կոստանեանց եւ Երուանդ վարդապետ յԱղէքսանդրապոլ, բայց նոքա արժանի չհամարեցան պատասխանել իմ նամակներուս. յանձնարարեալ յղած էի զնամակն Երուանդ վարդապետի:

Մաղթելով Ձեզ քաջողջութիւն, մնամ խորին մեծարանօք

Նորայր

Վենետիկ, 26 ապրիլ 1912

Մեծապատիւ

Տիրայր վարդապետ.

Ընկալայ զքարտէսդ յունիս 20 (յուլիս 3ի, եւ անգամ մի եւս շնորհակալ եմ, որ կը փնտռէք ինձի համար զՎարդանայ Առակներն: Ծնորհակալ եմ եւ Ամանիայ Շիրակացւոյդ, զոր ընկալայ ամսոյս 18ին, բայց եւ ունիմ զայն: Իմ փափագածս է Ամանիայ Նարեկացւոյ Գիր խոստովանութեան, հրատարակեալ յԷջմիածին, 1892, երեսք է - 13:

Ե՞րբ պիտի հրատարակէք զՖրկան Տաղերն:

Խորին յարգանքօք

Նորայր

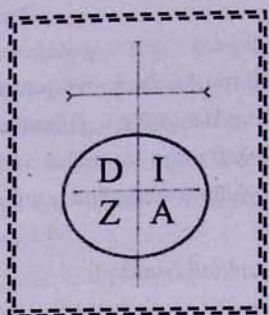
Վենետիկ, 23 նոյեմբեր 1913

Մեծապատիւ Տիրայր վարդապետ.

Ընկալայ զձեր քարտէսն 16/29 սեպտեմբերի: Կը հարցնէք. «Արդեօք ստացա՞ծ էք տ. Մատի կողմէն խոստացուած Վարդանայ Առակաց գրքերը, եւ եթէ ոչ, խնդրեմ յայտնել. իրեն կը յիշեցնեմ եւ սիրով կ'ուղարկէ»: Ես յունիս 8ի քարտեսովս ծանուցի ձեզ՝ թէ Յունիսի 2ին ընկալայ ի տ. Մառէ զՎարդանայ Առակաց Բ մասնն միայն, եւ թէ յունիսի 8ին խնդրեցի ի տ. Մառէ, որ հաճի յղել ինձ նա եւ զ'Գ մասնն: Ամսուս 18ին ընկալայ զպատասխան տ. Մատի ի Պետրբուրգէ. կ'ըսէ, թէ նո՛ր դարձած է ի Պետրբուրգ, եւ թէ Գ մասն Վարդանայ Առակաց սպառած է. «Ես էլ չունիմ (կը գրէ), ամէն դէպքում կը փորձեմ, զուցէ ծանօթներիս մօտ կը գտնեմ»: Այժմ որ դուք կը հարցնէք, թէ ստացա՞ծ եմ արդեօք տ. Մատի կողմէն խոստացուած Վարդանայ Առակաց գրքերը», կասկածեցայ, որ իմ յունիս 8ի քարտէսս հասած չէ թերեւս ի ձեռոյդ: Խնդրեմ ամէն անգամ հաճիք ծանուցանել, թէ ընդունած էք զիմ վերջին գիրն, - ինչպէս եւ կը ծանուցանեմ, որպէս զի ապահով ըլլամ:

Կը փափագիք որ իմ ԶԿԲ = 1513 տարւոյ ի Վենետիկ տպեալ Տաղարանին ընդօրինակութեանն ճակատը հաղորդեմ ձեզ ամբողջովին: Իմ ընդօրինակութեանս մէջ ճակատ չկայ. քանզի, ինչպէս գրած է ինձ Գեր. Սահակ եպիսկոպոս Խապայեան, սկիզբէն 1 թուղթ (Ա եւ Բ երեսք) ինկած է. նոյնպէս ինկած են Գ եւ Դ երեսներն, բայց ոմն գրած է զանոնք ձեռքով նոտրգիր («Սոաքելի ի Գր. Լուսատրիչն»).

Արհմեալ հայրն երկնատր լոյսն անճառելի»: Տպեալ Տաղարանն կը սկսի 5դ երեսէն, Առաքելի Տաղին 17 եւ 18 տողերէն, «Արն սոքի, որ էր դայեակ եղեալ սրբոյն Գրիգորի». կ'աւարտի 150դ երեսով, ուր կայ այսպիսի մշան.

Յիշատակարան չունի, եւ ոչ տպագրութեան տեղի եւ թուական: Երեսներու թիւ չկայ, այլ միայն թերթերուն համարը ի ստորին, Ա, Բ, Գ, եւ այլն, մինչեւ ի Ժ՝ որ ունի 3 թուրթ. միւս թերթերն ունին 8 թուրթ:

«ԶԿԲ = 1513» թուականը եւ տպագրութեան տեղին՝ Սահակ եպիսկոպոս համած է «մի եւ մոյն տպագրութեամբ Խորհրդատետրի մը Յիշատակարանէն», որ է այս.

Գրեցաւ սուրբ տառս ի ԶԿԲ, ի Աստուածապա՛ր քաղաքս ի Վենե՛ծ, որ է Վենետիկ Ֆրանկստեան, ձեռամբ մեղապարտ Յակոբին: Ով որ Կարդայ, ի մեղաց թողութիւն խնդրեցէք Աստուծոյ:

Տաղարանս կը բովանդակէ 26 կտոր, Ա-ԺԳ, ԺԵ-ԻԶ, այլեւ այլ Տաղեր. «ԺԴ»-ն է Ն. Օնորհալոյ Հանելուկք, երեսք 75-117 - «Թ» Տաղն է «Տաղ Ֆրկան է ասացեալ. - Էր չես երթար ի միտ ի վար», երեսք 48-51: 15 Տաղք են Յովհ. Թլկուրանցոյ.- մնացեալքն այլոց:

Օնորհակալ կ'ըլլամ, եթէ հայթայթէք ինձ գ«Ամանիայ Նարեկացոյ Խոստովանութիւն»:

Խնդրեմ ծանուցանէք ինձ երկտողիւ, երբ ընդունէք զգիրս:

Ֆրկան Տաղերուն հրատարակման համար կը մաղթեմ, որ յաջողիք ստանալ գտպագրութեան ծախսն, եւ կը մատուցանեմ ձեզ զիմ սիրոյ եւ յարգանաց ողջոյնս:

Նորայր

Վեցետիկ, 16 փետրուար 1914

Մեծարգոյ

Տիրայր վարդապետ.

Անցեալ 1913 տարւոյ հոկտեմբերի 23ին մամակովս տուի ձեզ զայն տեղեկութիւնս՝ զորս ձեր սեպտեմբերի 16/29 քարտեսի խնդրած էիք յինէն՝ ի ԶԿԲ թուին (1513ին) ի Վեցետիկ տպեալ Տաղարանին համար: Զգիտեմ, մամակս ընդունեցա՞ք, թէ ոչ, զի ցարդ չընկալայ զպատասխանդ:

Նոյն 1913 տարւոյ հոկտեմբերի 27ին գրեցի մամակ եւ առ տ. Նիկողայոս Մառ, ի Պետրբուրգ, միանգամայն լղելով մին յանձնարարեալ զիմ 6 երկասիրութիւնս: Մինչեւ այսօր տ. Մառ չպատասխանեց ինձ, որով կ'անգիտանամ, թէ հասա՞ծ եմ առ մա թուղթս եւ յանձնարարեալ ծրարս: Ծնորն ըրէք, խնդրեմ, գրել առ մա, եւ հանգէք տեղեկացնել զիս:

Խորին մեծարանօք

Նորայր

Վեցետիկ, 13 ապրիլի 1914

Մեծապատիւ

Տիրայր վարդապետ.

Այս առաւօտ ընկալայ զքարտէսդ ի Պետրբուրգէ, գրեալ ամսոյս 10ին (հ. տ. 28 մարտի), եւ իսկոյն կը պատասխանեմ:

Ծնորհակալ եմ տուած տեղեկութեանցդ՝ որ թէ՛ դուք պատասխանած էք ժամանակին իմ անցեալ հոկտեմբերի 23ին մամակիս, եւ թէ՛ տ. Նիկ. Մառ նոյնպէս պատասխանած է ժամանակին իմ անցեալ հոկտեմբերի 27ին մամակիս: Կը ցաւիմ, որ ո'չ ձեր գիրն հասաւ առ իս, եւ ո'չ տ. Մառի թուղթն: Այսօր պիտի զանգատիմ Վեցետիկոյ թղթատան վարչութեան:

Վշտացայ լսելով, որ վարձատրութիւն պիտի չստանաք Ֆրկան Տաղերոտ համար, այլ միայն զծախս տպագրութեան: Երանի՜ թէ հարուստ ըլլայի, եւ կարենայի գոհ ընել զձեզ:

Գրեցի այսօր եւ առ տ. Մառ:

Ձեր ազգի պատրաստակամութեան համար յայտնելով զիմ խորին շնորհակալիս՝ մնամ ամենայն մեծարանօք

Նորայր

